

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

№ 31.

Београдъ 4. Августа.

1845.

ИСКУСНОМЪ ЖИВОПИСЦУ

Г. ДИМИТРИЮ АБРААМОВИЧУ.

(По Анакреонтовомъ размѣру.)

Ореадо, загорко!
 Помози ми пѣвати,
 Мелодиомъ кликнути,
 Да се пѣсме наше гласъ
 По дубрава' разноси:
 По листнатимъ горама,
 По дубокимъ пеѣвнамъ,
 И по тавнымъ гудурамъ!
 Са песномъ ми споредно
 Вѣнацъ свѣши сплетати:
 Узбери ми невена,
 Руку польску румену,
 Юшть ми к' томе придодай
 И лилю беляну!
 Украсима овьма,
 Срцу-души драганомъ
 Димитрию люблѣномъ
 Грудь братнску изкити,
 Добродѣтель сроѣну
 Тымъ уноси, уздижи.

Константиъ Х. Брзакъ.

ИСТОМЕ ЖИВОПИСЦУ.

Кистъ Апелла дадоше
 Свомъ любимцу Богови,
 Сликѣ да ѡймъ сгради онъ;
 Онъ те спои и гле Богъ
 Прегрлѣнъ у невинимъ
 Наручяма дѣвице
 Смешеи се сматра свѣтъ,
 Сматра живописца, — кистъ;
 Ты св, вели, природы

Лепшій знао дати видъ,
 Слова мога слогъ еднъ,
 Чини тебе безсмртнымъ!

К. С. Поповиъ.

О СРБСКИМЪ РѢЧМА ПРЕДѢЛНЫМЪ.*)

Рѣчи, коѣ се не чую общте у народу, не-
 го у поединимъ само мѣстима или предѣлима,
 и коѣ се по томе предѣлне, или Провинциализ-
 ми зову, обично немаю доволно уваженія, и
 сматраю се као такове, коѣ се поне у кнѣига-
 ма, гдѣ се чистота езика строго захтѣва, не
 могу употреблявати. Да такове рѣчи понавѣ-
 ше рѣаво одступаю одъ правоѣ и чистоѣ е-
 зыка, то е истина; примѣри могу бити: седло
 (седло) идеду, стоиду, докѣтъ, и тако далѣ.
 При свемъ томъ налази се межу овимъ рѣчма
 и таковы, коѣ су праву чистоту задржали, гдѣ
 на противъ общте употреблѣна истоѣ значеня
 рѣчь или е туѣа, или, подѣ испытъ метнута, у
 вредности губи. Ово постои навластито кодъ
 Србала, будући су по положенію яко одцѣплѣ-
 ни, и тако е еданъ предѣлъ одъ едноѣ, другій
 одъ другоѣ сусѣдноѣ народа гдѣкое рѣчи и-
 ли израженія попріймао, и видѣ имъ потомъ
 общтности придао, гдѣ е напротивъ иста рѣчь
 у другомъ манѣмъ предѣлу или мѣсту у прво-
 бытности остала.

Много ће дакле къ чистоти Србскоѣ езы-
 ка принети, ако се такове предѣлне рѣчи, на-
 властито оне, о којима се лако доказати може,
 да су кореномъ Србске, покупе, и читаюћемъ
 свѣту сообщте; а размѣръ, по комъ се вред-
 ность и чистота какове рѣчи увидити може, я-
 мачно е старый славенскій езыкъ, или друга
 Славенска нарѣчя.

*) Сообщтено Дружоту Србске Словесности.

Я самъ предузео за примѣръ неколико таковы рѣчій навести, кое се, колико ми е познато, само у мѣсту мога рођеня, Вршцу, говоре, или кое се по другимъ мѣстима ређе чуо, а одъ какове су оне важности, нека саме освѣдоче.

Клюкати, обично *муляти*. Муляти значи рукама гнѣчити, а клюкати особитымъ орудіемъ, кое се *клюкало* зове, а не муляло. Одъ глагола *клюкати* чуе се и по другимъ мѣстима суштествително *клюкъ*.

Плизилъ (обично *клизилъ*) Коренъ рѣчи *клизити* я незнамъ, а за вредность *плизити* емствуе ми славенско поползнути. Говори се у Вршцу и преносно: *оплизо*, место пропао, умр'о, нестало га.

Титра (у Срему *пилакъ*) Титранъ е обична дѣчина игра у Вршцу съ петъ малы камичка или четвороугалны 5 комадй льпо углађене цыгле, кое се *титре* зову. Обично се чуе юште: *титрати се* съ киме, и то преносно; али у правомъ смыслу као и суштествително *задржало се* у Вршцу.

Тулузъ (у Срему *чоковъ*). Цѣло стабло, на комъ кукурузъ расте, зове се *тулузина*, (тако се на пр. каже: *тулузиномъ* стоку ранити) оно пакъ парче, гдѣ су зрна усађена, кадъ се кукурузъ овруни, зове се *тулузъ*. Ђли ово болъ него *чоковъ* или *шепурина*, лако се може видети.

Крецавъ (обично *кудравъ*). *Кудравъ* е онай, кои се нѣ очешляо, или комо е коса гргуляста али онай, коме е коса оштра и ситно уковрчена, (*crispus*) зове се *крецавъ*.

Качка болъ *скачка* (у Срему *пилъцыка*). У Вршцу се обично зове *кача* едно кратко дрвенце, заоштраято и съ ѓдре и съ друге стране, по коима се штапомъ удара, те одскаче, (опетъ игра). Я самъ држао, да е ова рѣчь Влашка, еръ се при играню Влашки и брои „кача уна, кача дой, трей, али кадъ самъ одъ Влашке дѣце у Карансебешу чуо *качка*, лако самъ се увѣрио, да е рѣчь Србска, одъ скакати. Да пакъ у Влашкомъ языку много рѣчій има Србски, кое су се кодъ насъ изгубиле: као: часу (сатъ) нуо (ексеръ) подъ (таванъ) трноконъ (будакъ) я самъ ѓданъ путъ у народномъ Листу напоменуо; но садъ самъ науміо све рѣчи Србске покупити, кое се у Влашкомъ налазе языку.

Салутакъ (обично *шлюпакъ*) Ситанъ бѣлый, болъ жућкастый камень, на подобіе крупногъ пѣска зове се *шлюпакъ*, а великій се зове *салутакъ*.

Личилъ (у Срему *наликуелъ*). *Личити* доводимъ одъ лица, а *наликовати* одъ *налича*, болъ е дакле *личити*, съ протегнутымъ првымъ слогомъ.

Мацыно злато. У пѣсковитомъ камену налазе се танке нѣке таблице, бѣле или жућкасте, кое се лако сломити могу, и кое се у Вршцу зову: *Мацыно злато*.

Булюна (сова) ово е наименованіе по природи дато.

Првача. Онай, кои е што првый учиніо, зове се *првача*. Употреблява се и глаголъ *првачити*, я самъ *првачіо*, онъ е *првачіо* и т. д.

Машка. Одъ *излашити* постои суштествително *машка*. Тако дѣца обично, кадъ се лопте играю, брое *машке*.

Трепелька (петелька).

Волилъ или *волемъ*. Рѣчь се ова употреблява у мѣсто „имамъ што радо“ у степену положительномъ; у Вршцу се узима у степену сравнителномъ, и значи *мало*, н. пр. я милуемъ и Петра, али волимъ Павла; волимъ Француза него *Енглеза*.

Обга. (юфка). Да е юфка Србска рѣчь, я не бы смео добаръ стаяти, *обга*, чини ми се, долази одъ обвіати, быђе дакле правилнѣе *обвега* као и *обволкъ* (обоякъ).

Слрека (веня).

Оволико засадъ. Кадъ бы се изъ свою предѣла манъ познате, по чисте и Србске рѣчи покупили и издале, нѣ сумнѣ да бы языкъ нашъ много добіо. Тако бы добро было, да се покупе гдѣкоя наименованія села, мѣста, рѣка, брегова и т. д. коя иначе нису у употребленю као на пр. *Врачевъ Гай*, широко било, *избиште*, *средиште*, *честинъ*, *желъзникъ*, *домогледъ* и т. д. На овай бы се начинъ языкъ Србскій яко обогатити мого, добивши рѣчи не туђе, или измышльне и начинѣне, него свое рођене, кое у на роду леже безъ употребленія.

И. С. Поповић.

О ЧИСТОТИ И ПРАВИЛНОСТИ БЗИКА СРБСКОГА.

Продуженіе.

Боше и бунакъ е тур. а срб. *уеалъ, кутъ*. Тесте е тур. *десте*, а срб. *дванавестина*? Турски *сармак* значи срб. *замотати*, и одтуда ће бити дошла *сарма*, *надевенъ купусъ*. *Аршинъ* е тур. а срб. *лакатъ*. *Миразъ* е тур. *мирасъ*, а срб. *наслѣдіе*. *Зерзеле* е тур. а срб. *трусъ земля* и ни вла одтуда гора *Герзелезъ*? *Изунъ* е тур. *изнъ*, а срб. *допуштениъ*. *Сирће* е тур. *сирке* а срб. *оцетъ*, мађ. *etzel*. лат. *acetum*. *Ипликъ* е тур. а срб. *жица*, *копацъ*, а одтуда и *тирипликъ*. *Боя* е тур. а срб. *шара*. *Делбелъ* е тур. *тембелъ*, а срб. *лѣвштина*. *Дери* е тур. а срб. *кожа*, и одтуда ће бити име *Дера* и глаголь *дерати*, кои значи *оголити*, *неправилниъ огулити*, *кожу свући*, *спимити*; зашто србски глаголь *дерати*, *раздерати*, има сасвимъ друго значеніе. *Пенцере* е тур. а срб. *прозоръ*. *Калупъ* е тур. *калпъ*, а срб. *крой*, *направа*, *видъ*, нѣм. *Form*. *Бичакъ* е тур. а срб. *бритва*. *Пешкиръ* е тур. а слав. *убрусъ*, срб. *утирачъ*. *Табакъ* е тур. а срб. *кожаръ*. *Есапъ* е тур. *жисабъ*, слав. *сметъ*, нѣм. *Rechnung*. *Сой* е тур. а срб. *родъ* мађ. *sele*. *Цевабъ* е тур. а срб. *одговоръ*, *облениъ*. *Тазе* е тур. а слав. *свѣжи*, срб. *скорашињи*. *Муштерія* е тур. *муштери*, а срб. *гостъ*, *пунацъ*. *Хаккъ* е тур. а срб. *право*, *плата*. н. п. *хаккъ* му е; одби му одъ *хакка*. *Калфа* и *ортакъ* е тур. а срб. *другъ*. *Чиракъ* е тур. а срб. *слуга*. *Мизакере* е тур. а срб. *разговоръ*, и чуе се у насъ, када се н. п. на кога обрецнемо: *шта мизакерашъ еднако?* *Андракъ* ће бити франц. *un dragon*; а срб. *змай*, *бѣсъ*. Тако и *деканчина* одъ франц. *décanché*, кои се едва вуче, што има бедра сломлѣна, или изврнута. Ево све три ове рѣчи у примѣру: *шта мизакерашъ*, *когъ андрака*, *деканчино една?*

Ту нисмо ништа *знаменитого* нашли, латинисмъ е, а србски: — ништа *знаменито* —. Я самъ га ючеръ *учио познати*, германисмъ е, а срб. — ючеръ *познао*. Онъ никада не *тражи* другога увредити, туђе е, а наше: — *ни е радъ*, *не жели*, *не тежи* увредити. Имао е *хиланду* мука около тога, ни е наше израженіе, но: — *триста мука* —. Слушао самъ *га хвалити*, нѣм. а срб. слушао самъ *похваляе о нѣму*; или: слушао самъ *многе*, *кои га хвале*. И *допадали се*, *бит* ће више по нѣм. а срб. *милу ми е*, *мили ми се*,

по вољи ми е, *повољно ми е*, *у срдиу ми е*, *у души* —.

Сипати и *лити* кадкадъ мешавито употребљамо, и тако неправо говоримо: *наспи чашу*, но *нали*; све се течне ствари *лиу*, а *нетечне* *сипаю*. Противу природе стварій е, када се пише: *огрезнули у вагри*, зашто само у води може се *огрезнути*, и другима течнима, или сматрали глаголь *грузити погрузити*, кои значи *потопити*, *замочити*, или суштествително *грезъ*, *греазъ*, кое значи *калъ калюгу*. Многи говоре и *чоаеъ могућъ*, и стваръ *могућа*; а *наиболъ* би се разликовале ове две мисли, една *могућства*, а друга *можности*, када би постоянно при томъ остали, да намъ *могућъ* знаменуе суштество, кое што може, *möglich*; а *можни* *вештъ*, *коя* може бити, *möglich*. Ако би рѣчь *терати* и могла оно значити, што *гоштити*, опетъ мислимъ, да овой рѣчи пристои *преимућство* у *књингама*, када и на свеслѣвенство погледамо, не *стрепѣни* ни мало, да *ћемо* се *увалити* у *езикъ* нашъ *црквени* *славенски*, зашто и *наипрости*, *некњижеванъ* *Србинъ* говори: *изгонъ*, *прогонъ*, *проганягисе*. *Вѣрозаконъ* не треба ни мало *ковати*, и *примати* *Србину*, зашто ми имамо за *религию* рѣчи: *вѣра*, *законъ*, *вѣроисповѣдь*, *благочестіе*. Ако би ко помислио, да *в благочестіе* *страшно* *славенска* *рѣчь*, *нека* се и *опомене*, да *су благо* и *честь* и *србске* *рѣчи*, и да ова *сложена* *србска* *рѣчь* *много* *болъ* *изражава* *идею* *сложене* *грчке* *рѣчи* *Евѣрѣѣи* одъ *religio* и зато, што се у лат. *езику* не даю тако *слагати* *рѣчи* *вопит* и *religio*, како су *сложене* у грч. и срб. и како имъ *треба* бити *сложенимъ*, када *хоћемо*, да намъ *означе* *наивишега* *блага* *честь*; да *лъ вѣрозаконъ* значи *Glaubensgesetz*, а ово ни су *хтели* *рећи* *стари* *наши* *вѣроучителъи*, зашто *религию* *составляю* и *вѣра*, и *законъ* или *любовъ*, и *надежда*, *све* *трое*, а не *самъ* *законъ* или *правило* *вѣре*. *Правилниъ* е *писати* *лако*, *неголи* *лако*, *што* одъ *лако* и *лако* *производе* се *рѣчи* *лаколъ*, *лакоство*. *Еда* и *едали* *цѣле* су *рѣчи*, а *дали* *далъ*, и *да* *огризци*. *Правилниъ* е *говорити* *врѣца*, *умѣсто* *узице*, *неголи* *врѣца*, зашто не *долази* одъ *врѣ*, но одъ *врѣ*, *старе* *славенске* *рѣчи*, *коя* *значи* *уже*, *узе*, *узицу*: *одкуда* и *лонце* *поврсти*.

РОДУ МОМЪ.

Шта њ за србскій нужно *родъ*?

Дал да њ *ладанъ* као *гробъ*,

Или сужанъ, као робъ, —
 Да варвара јошть служи, —
 Треба руке да пружи?
 Беж' отровна мисли о!
 За родъ србскій ніе то;
 Брѣ да е' у выс' дигне онъ
 Судба, пѣсне вели онъ.

Шта њ за србскій нужно родъ?
 Дали суровъ као зверъ
 Стра'овити ил' церберъ
 Или треба као громъ
 Да е' укаже свету свомъ?
 Беж' отровна мисли о!
 За родъ србскій ніе то:
 Што кадъ у тми почива,
 Небесность га покрива.

Шта њ за србскій нужно родъ?
 Да ли подло ка змія
 Да у свету засія,
 Све што стигне да труе
 И так' славу да спуге?
 Беж' отровна мисли о!
 За родъ србскій ніе то,
 Што кадъ чело умива
 Суза г' неба полива.

Шта њ за србскій нужно родъ?
 Ев' шта вели Гени самъ,
 Што но вѣчно бди надъ намъ:
 „Врлый роде за Парнасъ
 Чуй чрезъ мене неба гласъ
 Споменъ понес' сад' на путь:“
 „Шта њ т' сатрло славе пруть,
 Што си пао с' высине
 У те мрака долине“
 „Травурину казаѣ тай
 Што ти грди, смради гай,
 Тадъ потегный светый мачъ
 Тай на среѣе коси глачъ.“ —
 Да! треба ти престати:
 Себе самогъ сметати,
 Себе кивно гледати,
 Сам' се дѣи недати!
 На ѣшъ вѣруй јошъ данасъ
 Одметити на Парнасъ“!

А. Деснировиѣ.

НЕВИѢНЫЙ ПРАТЮЦЪ.

Блуди! И блуди!

Заиста е и самый споменъ доволянъ, да све оне сладке надежде, койма самъ се радо обманъив'о, сва она бурна и пламенна чувства, кои самъ грабежъ был'о, души живо представимъ и 'ко бы вѣров'о, да исте оне стреле, ков ме люто ранише, стреле любви сад' усамльном' и неимаюѣм' шта пріятно и радостно помышляти, мелемъ приносе. Ово е у себи Милорадъ говорио, а невиѣный нѣговъ пратиоцъ, као да му погаѣао мысли, тихо се засмее, одъ части сажалуѣи нѣгово блуденъ, одъ части радуѣи се о побѣди. Туна, гди е Милорадъ онаке и подобне свогъ ублажена ради на память приводіо спомене, сама му Миленія учини се предъ очима да стои и зашѣвне: О гди си прелестна Вило, ово е теби посвѣѣно место. Овде кодъ Савине водице желила си навѣкъ часе одоховеня па и любви време проводитьи; гди си? Сачуй мое горко риданъ за тобомъ! О! одавно е она послѣднѣ с' Богонъ оstay, ков ми и сад' у души ечи, изрекла, давно ме е — — — Залуд' тражишь, заблудѣный младиѣу изгубльно добро, кад' га за времена почитовао ниси; помысли у себи пратиоцъ невиѣный, но и у нѣгови очима засине бисерна сузица и одваля се низъ цветне образчиѣе. Потайный уздись до Милорада бы допрео, да се ни е онъ веѣ' с' пушкомъ о рамену оправіо быо узъ потокъ даль блудити; у намѣри мыслима другій предметъ изнаѣи.

II.

Будне плачне очи мое
 Нѣне виде свуд' прелести;
 Но дивотне чари Хлое
 Оку прете санъ привести.

Хлое, покриваломъ и стидомъ осѣѣна у добоком' мучаню седи подъ гранатым' растомъ у ладу; покрай нѣ едина овчарска друуга скотница као чуваръ лежи а не далеко одъ нѣ у чбуну Милорадъ гороставльну пѣсму изъ тѣя попѣва.

(Продужаѣе се.)

Учредникъ Милошъ Поповиѣ.

Издано и печатано у Правителственой Книгопечатни у Београду.